

MATEM
SÖMÜRGEÇİLİĞİN SOSYOLOJİSİ

Taner TATAR

phoenix

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
SÖMÜRÜ VE SÖMÜRGEÇİLİK	15
KENDİNİ YİYEN BATILI YA DA "HOMO HOMİNÜ LİPUS" ÇAĞI	27
DIŞARIDA ARANAN SÖMÜRGE YA DA "KATLİAM ÇAĞI"	41
Önce Ötekileştirme Sonra Sömürü	41
Dünyanın Haritası Değişiyor	49
Sarı İlahı (Altın) Sunulan İnsan Kurbanlar	54
Kara Ticaret	73
KÜRESELLEŞME VE SÖMÜRGEÇİLİK	85
Bir İdeoloji Olarak Küreselleşme.....	86
Küreselleşmenin Kültürel Başıboşluğu	92
Küreselleşme Karşısında Nasıl Bir Kültür Politikası	104
Son ya da Başlangıç	108
SÖMÜRGEÇİLİĞİN YENİ İDEOLOJİSİ TÜKETİMİZM VE SÖMÜRÜLEN TÜKETİM TOPLUMU	111
İhtiyaçtan Arzuya: Tüketim.....	114
Kitle Toplumu ve Kültürü	118
Tüketimciliğin Bazı Görünümleri	120
Pazarlanan Kültür Karşısında Türk Kültürü	125
Kimlik Tüketimi ya da Tüketilen Kimlikler	133
İnşadan Üretime: Kimlikler	135

Tüketimin Kimliği ve Kimliğin Tüketimi	138
Tüketimin Yenileyiciliği.....	142
Marka Kimlikler	144
İNŞA EDİLMİŞ GEÇMİŞ- MAHKÛM EDİLMİŞ GELECEK:	
GELENEK	147
Geleneğin Gücü-Yeniliğin Büyüsü.....	149
Batı'nın Kalkınmasında Yeniliğin Rolü.....	150
Kökü Mazide Olan Atı	154
Geleneğin Gelişme	156
Sömürgecilik ve Geleneğin	158
SONUÇ.....	163
KAYNAKLAR	169

ÖNSÖZ

Birkaç kış ömrümüzün kaldığı bu topraklarda, yakında matemimizi tutacak tek bir kişi bile kalmayacak.

Duwarmish Kızılderili
Reisi Seattle

Gelin Milattan evvelki bir tarihe gidelim, sadece takvimin yapraklarını değil, kendisini de yırtalım ve seyre dalalım beş bin yıl öncesini: Artık hayal dahi edemediğimiz bir cennet mekânın içinde buluruz kendimizi. Tabiat denen bakire güzel letafetle gülümser, sarhoşluk kaplar bedenimizi. Böyle bir güzelliğe alışmamış gözlerimiz karanlıkta arar kurtuluşu ve atarız bir mağaranın içine kendimizi. Mağaranın duvarına işlenmiş bir av merasiminin resmi karşılar bizi. Önünde ceylan postundan elbise dikmektedir kadının biri. Kurt dışından dizili bir kolye taşır boynu. Saçına takılıdır tavus kuşunun tüyü. Ses verir bize, söyleyiverir aşkına yaktığı türküyü. Kelimelerinin manasını kavrayamasak da anlarız dilini. Zira tekdir sevdanın sesi. Hissetmemek mümkün mü, yürekte yanan ateşin alevli nefesini? Hızla bugüne getireyim tekrar sizi. Sisli dumanlı havanın içinde üstümüze yığılan heybetli binalar hayalden uyandırır bizi. Bu sefer ruhumuz daralır da içeride ararız kurtuluşu ve atarız kendimizi bir kapıdan içeri. Bir gökdelenin bulut manzaralı odasının duvarında Salvador

Dalı'nın eriyen saatleri karşılar bizi. Ojeli tırnakların değdiği klavyeden çıkan sesler uyandırır seyahatten yorgun düşmüş zihnimizi. İncecik bir boyunda dizili inciler alır gözümüzü. Kabartılmış saçlar karıştırırsa da aklımızı, aynı sesi duyarız, hüzne boğar beş bin yıl sonra duyduğumuz aynı türkü bizi. Bunca zamandan ve zahmetten sonra neyin değıştiğini sormak hakkımız değil mi? Hakkımız olmasına hakkımız da dünyayı yaşanmaz hale getirip ağıtlar yakmak meseleyi çözer mi?

Meselenin özünde sömürü ve sömürgecilik olduğunu görmek belki de gözlere çekilmiş perdeyi aralamaya yardımcı olabilir. Perdeyi tamamen kaldırmak için gönül gözüyle de görmek gerekir belki lakin bu defa da sosyolojik bakışın sınırları zorlar bizi. Sınırları çok fazla zorlamadan ve sömürgeciliğin ne olduğu sorusunun detaylı cevabını vermeye gayret etmeden evvel sömürgeciliği en basit ifadesiyle iktisadî kaynaklara el koyma çabası olarak nitelendirmekle söze başlayabiliriz belki. Yetersiz kalan bu tarifi biraz daha genişletip ifade etmek gerekirse sömürgecilik, iktisadî, psikolojik, biyolojik, dinî ve kültürel sahalara yönelik kabul edilemez uygulamalardır diyebiliriz. En nihayetinde sömürülen, insanın bedeni, toplum inanç, değer ve kültürü, en nihayet bizatihi insanlıktır. Sömürülen sadece o anda bulunanlarla sınırlı olmayıp tüm insanlığın istikbâlidir. Bir anlamda da sömürenin bizatihi kendi içerisindeki insanî özü yok etmesidir.

Batı sömürgeciliği âdeta bir katliamlar zinciri ile birbirine bağlanmış ve batılı insanın boynuna takılmıştır. Zincirin halkaları batılının katliamlar pahasına el koyduğu altın madeninden yapılmıştır. Sinesine sarkan kolye ise göz kamaştırıcı kanlı elmadandır. Elmasın üzerindeki desende "medeniyet" yazmaktadır. Altın ve elmas, zenginliğin göz kamaştırıcı etkisiyle günahları görünmez kılarken kolyedeki desen sergilenen zenginliğin ihtişamının eşsiz ifadesidir: Batı Medeniyeti!

Medeniyet denilen bu ilahın tahtına kurulması için kaç insanın kurban edilmesi gerekir? Kitapta kurban edilen insanların sayısı ile ilgili bilgi verilmeye çalışılmıştır. Şimdiden belirtmek gerekirse Afrika Kıtası'ndan yüz milyondan fazla derisi siyah insan ve Amerika Kıtası'ndan da bir o kadar derisi kıvrıla boyanmış ve soyu kurutulmuş insan. Medeniyet ilahına kurban edilen insanların sayısına yaptığımız vurgu katliamın şiddetini anlamayı kolaylaştırmaya matuftur. Lakin böyle bir yola müracaat insanı niceliğe dönüştürme tuzağını da taşımaktadır. Amacımız meseleyi nicelikten ibaret görmek suretiyle, sömürgeciliğin, Batı zihniyetinin karanlık diplerinden gelen etkili ve kalıcı fikriyatının üstünü örtmek değildir. Ölen her bir canın tek başına bir insanlık âlemi olduğuna işaret etmektir.

Beyaz adam işgal ettiği ve sonradan adını Amerika koyduğu topraklara adımını attığında kendisinden çok farklı insanların yaşadığını gördü ve gördüklerinin neredeyse tamamı, altın hayaliyle dışarı fırlamış gözlerini kamaştırdı: Akıllarının almayacağı kadar misafirperver, yumuşak başlı, ilerlemiş yaşta olanların bile sağlıklı olduğu çok yakışıklı ve güzel görümlü insanlar. Cennetin burası olduğu kanaatini uyandıracak kadar ihtişamlı bir tabiat. Ve hemen arkasından başlayan büyük talan! Nihayetinde de geri döndürülemez bir kıyım ve yıkım!

Beyaz adam kıtayı ayakları altında çiğnemeye başlamadan önce o muhteşem tabiatın içinde "vahşi" diye yaftalanan ama hiç de öyle olmayan bir hayat vardı. Bir gece baskına maruz kalıp da yok edilmeden hemen önce içlerini ısıtan bir ateşin etrafında toplanmış gençlere ve çocuklara öyküler anlatıyordu ihtiyarlar. Yanan ateşin dalgalanan alevlerine bakarak hülyalara dalyordu dinleyenler. Genç Kara Geyik, sevdiği kıvrıla evlendiği günün hayalini kuruyordu. Küçük Atmaca, büyüüp babası gibi yiğit bir adam olacağı günün sabırsızlığını taşıyordu. İpek Saç, peşine takacağı delikanlıları sayıyor-

du. Daha nice hayallere geçmişten gelen sesin anlattığı öyküler eşlik ediyordu. Evet, anlatılan öyküler istilacılarınkilerden farklıydı ama en azından daha az insanî değildi. Kurulan düşler de farklıydı ama ne o an ne de gelecekte kimseye bedel ödecek türden değildi. İşte o gün, orada katliam başladığında ve annesinin bağına basarak korumaya çalıştığı son bebek de öldürüldüğünde bütün bir halkın hatırası talan edildi ve düşleri yok olup gitti. Ne yazık ki bugün onların ve batılıların dünyanın farklı yerlerinde ayak bastığı topraklarda daha nice-lerinin matemini tutacak kimse kalmadı. Bu kitap, matemini tutacak kimselerin dahi bırakılmadığı, toprağın sinesine karışmış nice canlar için tutulan bir matemdir aynı zamanda.

Kitabı yazarken batı medeniyetinin boynunda takılı sömürgecilik zincirinin halkalarının tamamını tespit edip teker teker gün yüzüne çıkarmayı, üstü medeniyet yazısıyla örtülmüş sömürünün her boyutu ile ifşa edilmesini amaçlamadık. Ayrıca şiddetli ve bitmek tükenmek bilmeyen dalgalar halinde gelen sömürgeciliğin bütün kirli çamaşırlarını ortaya saçmayı da hedeflemedik. Fakat bazı tarihî hadiselerden ve güncel olgulardan hareketle sömürgeciliğin sebep ve sonuçlarından bazılarının altını çizmek istedik. Batı medeniyetinin iktisadî gelişiminin ve sermaye birikiminin temelinde yatan en önemli sebeplerden birisinin sömürgecilik olduğunu -tek sebepli açıklama tuzağına düşmeden- göstermeyi amaçladık.

Bahsi geçen amaçlara ulaşmayı hedeflerken verilen örneklerin bir kısmının okuyucuyu dehşete ve korkuya sürükleme ihtimaline karşı, henüz sözün başındayken bir hatırlatmada bulunmayı elzem görmekteyiz. Batı karşısında birbirine zıt görünen ama aslında mahiyet itibariyle çok da farklı olmayan iki ruh halinden söz etmek mümkündür. Bazı aydın veya düşünürlerin Batı'yı ele alırken adeta onları birer 'hayranlık putu'na dönüştürdüklerini görmekteyiz. Dünyada güzellik, iyilik, entelektüel düşünce ve güç-kudret adına ne varsa Batı tarafından yaratıldığı inancıyla her güzel şeye kadir bir Batı

medeniyeti putu inşa edilmektedir. Böyle bir medeniyet anlayışı, cezbediciliğinin büyüyle gönüllü sömürüyü doğurmakta ve beslemektedir. Özellikle tüketim toplumunun kurbanları hayranlık putunun etrafında pervane olmaktadır. Tüketim mallarını ilk alnın kendisi olması için mağazaların kapısında kuyruğa girenler iştiaqla sömürülmeyi arzulamaktadırlar. Bu noktada aydınlara düşen vazife put kırıcı olmalarıdır.

Hayranlık putunun karşısında “korku putu” bulunmaktadır. İnananlarını çaresizliğe sevk eden bu putun, her kötülüğe kadir olduğuna hükmedilmektedir. Korku ve nefret, insanları bu puttan uzaklaşmaya ittiğinden aslında onun gücünün ona inanmaktan doğduğu fark edilememektedir. Puta dokunuş, bütün büyüü bozacağından, dokunamayanlar sürekli bir hezeyana sürüklenmekten kurtulamamaktadır. Bu durum sömürgecilikle mücadeleyi zorlaştırmakta ve anlama çabası akim kalmaktadır. Böylece hâkimler hükümlerini icra etmeye devam ederek sömürgeci Batı medeniyetini daha fazla genişletmektedirler. Umudumuz okuyucunun ister hayranlık isterse korku olsun Batı medeniyeti putunu kendisinin kırmasıdır.

Medeniyet kavramı, mahiyetinin hayli kapsamlı olmasından ve tanım bolluğundan dolayı açıklamaya çalışıldıkça buharlaşıp uçuyor. Bin tanım ve her bir tanımda bin parça! Tanımlama çabasının başlangıcında elle tutulabilirken sona yaklaştıkça kavram kavranamaz hale geliyor. Kavradığı iddia edenler çok ise de hemfikir olanlar neredeyse yok. Bu kadar yokluk içerisinde bir varlığı var olduğu şekliyle izah edebilmek hayli güç.

Medeniyeti ele alırken kimi görünür unsurlarla bir hudut çiziyor, kimileri görünenin gerisindeki ruhu dikkate alıyor kimi de görünen ile görünür kılanı birbirinden ayırmıyor. Gerek hars ve medeniyet gerekse kültür ve medeniyet ayrımları kavramın hudutlarını tayin etmekte ve politik ya da stratejik yolları belirlemede pratik bir kolaylık sağlasa da nihaî noktada hataya sürüklüyor. Karlofça Antlaşması’ndan beri evvela

devleti eski gücüne kavuşturma, sonra Batı gibi güçlü olma, en nihayetinde Batılılaşma serencamında neleri iktibas etmemiz, hangi unsurlarda ise kendimiz kalmamız hususundaki tartışmalar hep bu ayırım ekseninde yapılmıştır. Batı'nın neyi varsa gülüyle dikeniyile almamız gerektiğini söyleyenler bir tarafa batı kültürünün maddi unsurlarını alıp, manevi boyutta yer alan hususlarda ise millî kalmamızdan bahsedenler hep medeniyete vurgu yaptılar. Ancak tecrübelerimiz de gösterdi ki iktibas edilen maddi kültür unsurlarının bagajı geldiği yerin manevi ya da soyut unsurlarıyla doludur. Nesne sadece görünenen ibaret değildir. Beraberinde bir dizi değer taşımaktadır. Ürün ithali, değer istilasını doğurmaktadır.

Karşıtlıklar üzerine inşa edilmiş izahların yetersizliği karşısında medeniyetin farklı kültürleri ihata eden müşteri bir daire olduğunu belirtmek bizce de doğru görünüyor. Hâl böyle olunca medeniyetler bir mücadele alanına hapsedilebiliyor. Birbirine karşıt medeniyetler bir çatışma dairesinde çarpıştırılıyor ve medeniyetler arasındaki alış-veriş ihmal ediliyor. Batı medeniyeti adı altında birleştirilen farklı kültürlerle karşılık mefhum-u muhaliften hareketle bir Doğu medeniyeti tasavvur ediliyor. Yön tayininde kullanılan bir nitelendirme ile medeniyetler sınıflandırılırken kullanılan kriterler kendi medeniyetimiz söz konusu olduğunda yetersiz kalıyor. Bu durumda medeniyetimizin esaslarını dikkate alarak başka bir kavramlaştırmanın ihtiyacı bizi zorluyor. Yön tayininde kullanılan nitelendirmelerin tuzaklarına düşmekten kaçınıp, niteliğe vurguyla, içinde bulunduğumuz iklimi "Gönül Medeniyeti" kavramıyla nitelendirmeyi tercih edeceğiz.

Âdem, topraktan halkedilip kurumaya bırakıldığında uzun süre yerinde kaldı. Nice tekmeler yedi şeytanın meraklı incelemeleri altında. Her tekmede içi boş bir testi gibi ses çıkardı. Şeytan altından girdi üstünden çıktı bu boş nesnenin. Bir mana veremediyse de sanki başına gelecekları önceden sezdi. Nitekim Yaradan'ın ruhuyla müşerref kılındığında top-

raktan halkedilene secde etmeye yanaşmadı. O günden bugüne içimizi-dışımızı bildiğini düşünen şeytan, tenimizle görünmeye, canımızla konuşmaya ahdedti. Kimi bedenleri ele geçirdi, kimine de ilişemedi.

Mefisto, ruhunu ele geçirdiği beşer ile nice medeniyetler yıktı ve insanlığa bela nice medeniyetler kurdu. Kendisinden başkasını medenî saymayarak insanlığı onulmaz acıların içerisinde boğarak helak etti. Çok düşündü ve çok yazdı lakin ciltler dolusu eserlerinde merhametli satırlara yer vermedi. Maddeye hükmetti ama manayı gözetmedi. Hem tabiata hem de kendisine zulmetti. Kendisinden ötelere çok yol katettiyse de kendi içine seyahat edemedi ve hep kendisinden kaçtı. Hâkim olduğu vehmiyle mahkûmiyete sürüklendi. Kendi inşa ettiklerinin şatafatı gözlerini kamaştırdı, hakikati göremeyen gözlerini ışığın parıltısına kapılarak kapattı. Nihayetinde kendi eliyle şekil verdiği nesnelere secde etti. Faust, ateşten yaratılmış olanla yaptığı anlaşmayla bizatihi kendisini yaktı ve kurtulamadı.

“Ben de bu dünyaya bir insan olmaya geldim” diyen nice canlar da kurdukları medeniyetle İsyankâr’ın güdümündeki gösterişli ama zalim medeniyete meydan okudu. Âvâzeyi bu âleme Dâvûd gibi saldı ve insanoğlunun bekasını zulmün sesine boğmadı. Bu ses, boş testiden çıkan sese hiç de benzemiyordu. Bu seste Rahman’ın nefesi vardı. İkrar eden canların sesi, kendisi ateşten yaratılmış ama kibrinin kurbanı olmuş secde kaçkınına yakmaya yetiyordu. İkrarın gölgesinde inkârın sesi kesilmese de Rahman’ın sütünden kesiliyordu.

Rahman’ın sütünden kesilenlerin sömürüsü uygulamalar ve farklı yüzlerle karşımıza çıksa da kan ve gözyaşı akıtmaya devam etmektedir. Tarihin kara sayfalarında çok sayıda sömürgecilik uygulaması vardır. Bunların en önemlilerinden ikisi Amerika yerlilerine yönelik gerçekleştirilen soykırımı dönüşmüş uygulamalar ve siyahîlerin köleleştirilmesidir. İlkinde bir ırk tarihten silinmiş, ikincisinde ise etkileri ve farklı-

laşmış uygulamaları ile devam eden bir ıstıraba dönüşmüştür. Görülmektedir ki yeni “meşru temeller” inşa edilerek sömürü devam ettirilmektedir. Tarih, sonu gelmez bir şekilde devam etmektedir.

SÖMÜRÜ VE SÖMÜRGEÇİLİK

Sömürü ister toprak ister emek, isterse piyasa konumu olsun, iktisadî bir kaynağın kabul edilemez amaçlarla kullanılmasını anlatan bir terimdir. Bir tekelinin pazardaki denetim gücünü kullanarak tüketicilere fahiş fiyatlar dayatması ya da bir arazi sahibinin toprağı tabii kaynaklara zarar verecek şekilde kullanması sömürü kapsamındaki eylemler olarak görülmelidir.¹ Ancak sömürü ve sömürgeçilik sadece iktisadi kaynaklar merkeze alınarak izah edilemez. Zira bilhassa günümüzde kültür ve din üzerine gerçekleşen sömürgeçilik faaliyetleri iktisadî sömürünün önüne geçmiş durumdadır.

Sömürü ve sömürgeçilik tarihimizin ve dilimizin yabancı olduğu kavramlardır. Koloni ve kolonyalizm karşılığı olarak kullandığımız bu kavramlar doğrudan doğruya Batı tarihi ile alakalı olarak ortaya çıkmış ve günümüze kadar çeşitli boyutlarıyla gelmiştir. C. Meriç'in de belirttiğı gibi koloni kelimesini her rastlanılan yerde sömürge diye çevirmek yanlıştır. Nitekim eskiden müsta'mere karşılığı kullanılmıştır. Müstamere, imar edilen yer anlamına gelmektedir ki esasında tarihin ilk çağlarında bir imar hareketi söz konusudur. Daha sonra müs-

---

¹ MARSHALL, Gordon: Sosyoloji Sözlüğü (Çev. O. AKINBAY-D. KÖMÜRÇÜ), Ankara, 1999.

temleke tabiri ortaya çıkmıştır. Sömürge ise kolonyalizme karşı doğan tepkinin, öfkenin ilham ettiği bir karşılık. Kolonyalizm, geçen asrın sözlüklerinde yoktur. Kelime yirminci yüzyılda yerleşmeye başlamıştır. Kavramı bütünüyle tanımak için türevlerini teker teker incelemek en emin yol olarak görülebilir:²

Ancak sömürgecilik faaliyeti bu kadar basit ifade edilebilecek bir olgu değildir. İktisadî kaynaklara basit bir el koyma faaliyetinden öte, bünyesinde birçok gayri insanî ve gayri ahlâkî anlayış ve uygulamaları barındıran, hatta çoğunlukla son derece masum yüzlerle takdim edilen ama tarihte hep var olmuş bir psikolojik, biyolojik, dinî ve kültürel sahalara yönelik katliamdır. Ölen, insanın bedeni, toplumun inanç, değer ve kültürü en nihayet bizatihi insanlıktır. Yaşayan, yeni katliamlar için gerekli olan bahaneler, bitmez sömürü yolları ve sürekli büyüme üzere atılan vahşet tohumlarıdır.

Kolon: (XIV. asır) Latince colonus, colone'den; ekip, biçmek.1. Ortakçı, yarıcı. Roma İmparatorluğu sonunda, Orta Çağ'da: Ekip biçtiği toprağa bağlı olan, hür olmayan kişi. Orta Çağ'da kolonların durumu, toprak kölelelerinden (serf) daha iyi idi. Geniş anlamda, tarımla uğraşan herkes, çiftçi. 2. Bir koloniye yerleşen, bir koloniyi işleten kimse. Amerika'nın ilk kolonları. Geniş anlamda, kolonilerde doğan, kolonilerde oturan kimse. Zıddı; metropolde doğan veya oturan kimse.

Kolonyal: Kolonilere ait: Kolonyal yayılma, kolonyal rejim, kolonyal hukuk, kolonyal banka, kolonyal emtia-tahıl, kolonyal ürünler. Kolonilerden gelen.

Koloni: 1. Bir ülkeden kalkıp başka bir ülkeye yerleşmeye, başka bir ülkeyi işlemeye giden insanlar topluluğu. 2. Kolonların yasadığı yer. 3. İşgal eden ülkenin hâkimiyeti altına girmiş yabancı bir ülkede bir milletin kurduğu teşkilat. 4. Tarım kolonisi: Yerlilere iş sağlamak, tutukluları çalıştırmak için kurulan kırsal işletme. *Ceza kolonisi:* Genç suçlular için kurul-

---

² MERİÇ, Cemil: Kırk Ambar, Ötüken Yay., İstanbul, 1980, sh.485.

KAYNAKLAR

- ADALI, Sinan (Der.): Sömürgecilikten Küreselleşmeye: "Kapitalizm Öldürür!", İstanbul, 2001
- ADAM, Heribert: "Yahudi Düşmanlığı ve Zenci Karşıtı Irkçılık: Nazi Almanyası ve Ayrımcı Güney Afrika", (Çev. A. BAHÇIVAN), Doğu Batı, Y.1, S.2, 1998
- AKAL, Cemal Bali: Modern Düşüncenin Doğuşu, İspanyol Altın Çağı, Ankara, 1997
- ARIK, Remzi O.: İdeal ve İdeoloji, İstanbul, 1969
- ARİSTOLELES: Politika, (Çev. M. TUNÇAY), Remzi Kitabevi, İstanbul, 1983
- ASSMANN, Jan: Kültürel Bellek, Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik, (Çev. A. TEKİN), İstanbul, 2001
- ATTALI, Jacques: 1492, (Çev. M.A. KILIÇBAY), İstanbul, 1992
- BAILEY, Anne C.: African Voices of the Atlantic Slave Trade – Beyond the Silence and the Shame, Beacon Press, Boston, 2005
- BALCI, Ersin: İlerlemenin Öteki Yüzü, İstanbul, 1992
- BALES, Kevin: Kullanılıp Atılanlar, Küresel Ekonomide Yeni Kölelik, (Çev. P. ÖĞÜNÇ), İstanbul, 2002
- BALIBAR, Etienne: "Bir "Yeni-Irkçılık" Var mı?", Irk, Ulus, Sınıf, Belirsiz Kimlikler, (Ed. E. BALIBAR-I. WALLERSTEIN), (Çev. N. Ökten), İstanbul, 2000
- BARBER, Benjamin R.: McWorld'e Karşı Cihad, Küreselleşme ve Kabilecilik Dünyayı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor, (Çev. E. BİREY), İstanbul, 2003
- BAUDRILLARD, Jean: Sessiz Yağınların Gölgesinde –Toplumsalın Sonu, (Çev. O. ADANIR), Ankara, 2003

- BAUDRİLLARD, Jean: Tüketim Toplumu, (Çev. H. DELİCEÇAYLI-F. KESKİN), İstanbul, 1997
- BAUMAN, Zygmunt: Yasa Koyucular İle Yorumcular, (Çev. K. ATAKAY), İstanbul, 2003
- BERGER, Peter L.: "Küreselleşmenin Kültürel Dinamikleri", Bir Küre Bin Bir Küreselleşme, Çağdaş Dünyada Kültürel Çeşitlilik, (Ed. P.L. BERGER-S.P. HUNTINGTON), (Çev. A. ORTAÇ), İstanbul, 2003
- BERRY, Adrian: Bilimin Arka Yüzü, (Çev. R. L. AYSEVER) 2. Baskı , Ankara, 1996
- BIERMANN, Werner-KLÖNNE, Arno: Kapitalizmin Suç Tarihi, (Çev. B. ÖZÇELİK), Ankara, 2007
- BİLGİN, Nuri: Kimlik İnşası, Ankara, 2007
- BİLGİN, Vedat: "Kültür, Küreselleşme, Emperyalizm", 2023, S.23, Mart 2003
- BOCOCK, Robert: Tüketim, (Çev. İ. KUTLUK), Ankara, 1997
- BRAUDEL, Fernand: Maddi Uygarlık, Ekonomi ve Kapitalizm, XV-XVIII. Yüzyıllar, Gündelik Hayatın Yapıları, C.1, (Çev. M.A. KILIÇBAY), Ankara, 1993
- BROWN, Dee: Kalbimi Vatanıma Gömün, (Çev. C. ÜSTER), İstanbul, 1990
- CANBAY TATAR, Hüsniye: "Batının Kimlik İnşasında Ötekinin Yeri", Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, S.4, 2014
- CANGIZBAY, Kadir: Komprador Rejimin Anatomisi, İkinci Baskı, Ankara, 2000
- CASAS, Bartolome Dé Las: Kızılderililer Nasıl Yokedildi? (Çev. M. URAL), İstanbul, 1999
- CASHMORE, Ellis: Encyclopedia Of Race And Ethnic Studies, Taylor & Francis e-Library, New York, 2004
- CASTELLS, Manuel: "Ağda Küreselleşme, Kimlik ve Toplum", Küresel Kuşatma Karşısında İnsan, (Haz. M. ARMAGAN, Çev. Ş. YALÇIN), İstanbul, 2004
- CERVANTES: Don Kişot, (Çev. Ali ÇANKIRILI), Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2009
- CESAIRE, Aime: Sömürgecilik Üzerine Söylev (Çev: G. AYAS), İstanbul, 2005
- CHAMBERS, Iain: Göç, Kültür, Kimlik, Çev. M. Beşikçi-İ. Türkmen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları 2014

- CLASTRES, Pierre: Devlete Karşı Toplum, (Çev. M. SERT-N. DE-MİRTAŞ), İstanbul, 1991
- CONNERTON, Paul: Toplumlar Nasıl Anımsar, (Çev. A. ŞENEL), İstanbul, 1999
- COVA, Bernard: "Community and Consumption, Towards a Definition of the "Linking Value" of Product or Services", European Journal of Marketing, Vol.31, No.3/4, 1997
- DEANE, Phyllis: İlk Sanayi İnkılabı, (Çev. T. GÜRAN), Ankara, 1988
- DEBORD, Guy: Gösteri Toplumu ve Yorumlar, (Çev. A. EKMEKÇİ-O. TAŞKENT), İstanbul, 1996.
- DESCHAMPS, Hubert: Sömürge İmparatorluklarının Çöküşü (Çev. O. AKBAL), İstanbul, 1966
- ELİOT, T.S.: Kültür Üzerine Düşünceler, (Çev. S. KANTARCIOĞLU), Ankara, 1987
- ELLUL, Jacques: Teknoloji Toplumu, (Çev. M. CEYLAN), İstanbul, 2003
- EQUIANO, Olaudah: The Interesting Narrative of the Life of Olaudah Equiano, Or Gustavus Vassa, The African, Hogarth Blake Ltd., London, 2008
- ERKAL, Mustafa: Sosyoloji (Toplumbilimi), İstanbul, 1995
- ERÖZ, Mehmet: İktisat Sosyolojisine Başlangıç, İstanbul, 1977
- FANON, Frantz: Yeryüzünün Lanetlileri, (Çev. B. DOKTOR), İstanbul, 1984
- FENTON, Steve: Etnisite, Irkçılık, Sınıf ve Kültür, (Çev. N. ŞAD), Ankara, 2001
- FERRO, Marc: Sömürgecilik Tarihi, (Çev. M. CEDDEN), Ankara, 2002
- FIGUEIRA, Dorothy: "Medeniyet ve Irk Sorunu: Portekizlilerin ve İtalyanların Hindistan Yolculuklarıyla İlgili Anlatıları", Emperyalizmin Yedi Rengi, (Ed. B. RAJAN-E. SAUER), (Çev. E. Özgül), İstanbul, 2006
- FLERE, Sergej: "Human Rights and The İdeology of Capitalist Globalization: A view From Slovenia", An Independent Socialist Magazine, Jan 2001, vol.52, issue 8
- FOUCAULT, Michel: Hapishanenin Doğuşu, (Çev. M.A. KILIÇBAY), Ankara, 1992
- FREYER, Hans: İndüstri Çağı, İstanbul, 1954
- FRIEDMAN, Lawrence M.: Yatay Toplum, (Çev. A. FETHİ), İstanbul, 2002

- FRIEDMAN, Thomas L.: Lexus ve Zeytin Ağacı, Küreselleşmenin Geleceği, (E. ÖZSAYAR), İstanbul, 2003
- FROMM, Erich: Özgürlükten Kaçış, (Çev. Ş. YEĞİN), İstanbul, 1996
- GARAUDY, Roger: Entegrizm, Kültürel İntihar, (Çev.K.B. ÇİLEÇÖP), İstanbul, 1992
- GARAUDY, Roger: Yaşayanlara Çağrı, (Çev. C. AYDIN-N. AYDOĞMUŞ), İstanbul, 1986
- GIDDENS, Anthony: Sosyoloji, (Haz. H.ÖZEL-C.GÜZEL), Ankara, 2000
- GIMPEL, Jean: Ortaçağda Sanayi Devrimi, (Çev. N. ÖZÜAYDIN), Ankara, 1996
- GOMEZ, Michael Ba Banutu: "Leadindg and Managiing in Developing Countries: Challenge, Growth and Opportunities for Twenty-First Century Organisations", Cross Cultural Management, V.9, N.4, 2002
- GRAY, John: Sahte Şafak (Çev. G. Ç. GÜVEN), İstanbul, 1999
- GÜNGÖR, Erol: "Milli Kültür Politikası", Sosyal Meseleler ve Aydınlar, (Haz. E. GÜLER-E. KILINÇ), İstanbul, 1993
- GÜNGÖR, Erol: Dünden Bugünden, İstanbul, 1997
- HALL, Stuart: "Eski ve Yeni Kimlikler, Eski ve Yeni Etniklikler", Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi, (Der. A.D. KİNG; Çev. G. SEÇKİN-Ü.H. YOLSAL), Ankara, 1998
- HALL, Stuart: "Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik" (Çev. H. TUNCEL), Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi, (Der. A. D. KİNG), (Çev. G. SEÇKİN-Ü.H. YOLSAL), Ankara, 1998
- HARMAN, Willis: Küresel Zihniyet Değişimi, Düşünme Tarzında Yeni Çağ Devrimi, (Çev. M. ŞEVİKER), İstanbul, 2000
- HEATON, Herbert: Avrupa İktisat Tarihi- İlkçağdan Sanayi Devrimine, (Çev. M. A. KILIÇBAY), Ankara, 1995
- HERMAN, Didi: "Globalism's 'siren song': the United Nations and International Law in Christian Right Thought and Prophecy", The Editorial Board of The Sociological Review, 2001
- HERMAN, Edward S.: "Küreselleşme Tehdidi", (Çev. N. TÜRER), Cogito, S.23, 2000
- HOCAOĞLU, Durmuş., "Bir Kere Daha Düşünmek İçin İyi Bir Fırsat", Muhalif., Yıl: 1., Sayı: 12
- HOCAOĞLU, Durmuş: "Küreselleşme, Küresel Köy, Küresel Yağma ve Küresel Yoksulluk", Yoksulluk Sempozyumu, C.1, Deniz Fe-

- neri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, İstanbul, Temmuz 2003
- http://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sadik_tural_somur_gecilik_yontemleri_ve_bunu_yikan_ataturk.pdf 02.04.2009.
- HUNTINGTON, Samuel P.: "Medeniyetler Çatışması mı?" (Çev. M. ÇALIK), Medeniyetler Çatışması, (Der. M. YILMAZ), Ankara, 1997
- ILLICH, Ivan: Enerji ve Eşitlik, (Çev. U. UYAN), İstanbul, 1992
- ILLICH, Ivan: Tüketim Köleliği, (Çev. M. KARAŞAHAN), İstanbul, 2000
- INGLEHART, Ronald-BAKER, Wayne E.: "Modernization's Challenge to Traditional Values: Who's Afraid of Ronald McDonald?", Futurist, Vol. 35, Issue 2, Mar/Apr 2001
- JOHNSON, Allan G.: The Blackwell Dictionary of Sociology, UK, USA, 2000
- JULLIARD, Jacques: Geliyorum Diyen Faşizm, (Çev. Z. ÜSKÜL), İstanbul, 1994
- KACHUR, Matthew: Slavery in the Americas: The Slave Trade, (Ed. P. Schwarz), Infobase Publishing, New York, 2006
- KAFESOĞLU, İbrahim: Türk Millî Kültürü, İstanbul, 1988
- KARAKOÇ, Sezai: Edebiyat Yazıları I, İstanbul, 1988
- Kızılderili Şefin Bildirgesi, Nasıl Satabilirsin ki Havayı, (Çev. S. ÖZ-BUDUN), Ankara, 2000.
- KRİSTOF KOLOMB: Seyir Defterleri, (Çev. S. MADEN), İstanbul, 1999
- LEPORE, Jill: Encounters in the New World: A History in Documents, Oxford Uni. Press, New York, 2000
- LINGS, Martin: Antik İnançlar Modern Hurafeler, (Çev. E. HARMAN-U. UYAN), İstanbul, 1988
- LOO, Hans Van Der – REIJEN, Williem Van: Modernleşmenin Paradoksları, (Çev. K. CANATAN), İstanbul, 2003
- LOOMBA, Ania: Kolonyalizm Postkolonyalizm, (Çev.M. KÜÇÜK), Ayrıntı Yay., İstanbul, 2000
- LURAGHI, Raimondo: Sömürgecilik Tarihi, (Çev H. İNAL), İstanbul, 2000
- MACDOUGALL, J. Paige: "Transnational Commodities as Local Cultural Icons: Barbie Dolls in Mexico", The Journal of Popular Culture, Vol.37, No.2, 2003

- MALESEVIC, Sinisa: "Globalism and Nationalism: Which one is Bad?", Development in Practice, Vol.9, Num.5, Nowember 1999
- MALINOWSKI, Bronislaw: Bilimsel Bir Kùltür Teorisi, (Çev. S. ÖZKAL); İstanbul, 1992
- MARABLE, Manning: "Siyah Amerika", Fatihler Yargılanıyor, (Çev. K. KUTLU), İstanbul, 1992
- MARSHALL, Gordon: Sosyoloji Sözlüğü (Çev. O. AKINBAY-D. KÖMÜRÇÜ), Ankara, 1999
- MARX, Karl-ENGELS, Friedrich: Sömürgecilik Üzerine, (Çev. M. ERDOST), 1997
- MAZRUI, Ali: "Çok Uluslu Bir Şirket Olarak Afrika Üniversitesi", Sömürgecilik ve Eğitim, (Haz. G. P. ALTBACH, -G. P. KELLY), (Çev. İ. KALIN), İstanbul, 1991
- MELE, Christopher: "Globalization, Culture and Neighborhood Change", Urban Affairs Rewiew, Vol.32, Issue 1, Sep. 1996
- MEMMI, Albert: Sömürgecinin Portresi-Sömürgeleştirilenin Portresi, (Çev. Ş. Süer), İstanbul, 2009
- MERİÇ, Cemil: Kırk Ambar, İstanbul, 1980
- MERİÇ, Cemil: Umrandan Uygarlığa, İstanbul, 1977
- MISGELD, Dieter: Gadamer'in Hermeneutiği Üzerine", Hermeneutik ve Humaniter Disiplinler, (Der. ve Çev. H. ARSLAN), İstanbul, 2002
- Milli Kùltür, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ank, 1983
- MOOIJ, Marieke de: "The Future is Predictable for International Marketers, Converging İncomes Lead to Diverging Consumer Behaviour", International Marketing Review, Vol.17, No.2, 2000
- MORIN, Edgar-KERN, Birigitte A.: Dünya Vatan (Çev. M.H. KIRAÇ, Haz. C. BELGE), İstanbul, 2001
- MORLEY, David-ROBINS, Kevin: Kimlik Mekanları, Küresel Medya, Elektronik Ortamlar ve Kùltürel Sınırlar (Çev. E. ZEYBEKOĞLU), İstanbul, 1997
- NİKİFORUK, Andrew: Mahşerin Dördüncü Atlısı, (Çev. S. ERKANLI), İstanbul, 2000
- NOVACK, George: Kızılderili Soykırımı, (Çev. M. BEYAZIT), Ankara, 2003
- OWEN, Robert: Yeni Toplum Görüşü, (Der. ve Çev. D. ŞAHİNER), İstanbul, 1995

- Oxford Advanced Learner's Dictionary, 7th Edition, Ed. Sally Wehmeier, OU Press, Oxford, S.281, 2006
- ÖZAKPINAR, Yılmaz: İslâm Medeniyeti ve Türk Kültürü, İstanbul, 1997
- POOLE, Ross: Ahlak ve Modernlik, (Çev. M. KÜÇÜK), İstanbul-1993
- POPE, Nigel: "Consumption Values, Sponsorship Awareness, Brand and Product Use", Journal of Product & Brand Management, Vol.7, No.2, 1998
- POPPER, Karl: Açık Toplum ve Düşmanları, (Çev. M. TUNÇAY), C-1, Ankara, 1967.
- RATTANSI, Ali: "'Postmodern" Bir Çerçeve "Batı" Irkçılıkları, Etniklikler ve Kimlikler", Irkçılık, Modernite ve Kimlik, Haz. A. Rattansi-S. Westwood, (Çev. S. AKYÜZ), İstanbul, 1997
- RITZER, George: Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek, (Çev. Ş. S. KAYA), İstanbul, 2000
- ROBERTSON, Roland: "Toplum Kuramı, Kültürel Görecelik ve Küresellik Sorunu", Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi, (Der. A. D. KİNG), (Çev. G. SEÇKİN-Ü.H. YOLSAL), Ankara, 1998
- ROBINS, Kevin: İmaj, Görmenin Kültür ve Politikası, (Çev. N. TÜRKOĞLU), İstanbul, 1999
- ROSENBERG, Nathan-BİRDZELL, L.E.: Batı Nasıl Zengin Oldu, (Çev. E. GÜVEN), İstanbul, tarihsiz.
- ROSENKE, Werena: "Sefaletin Mimarı Avrupa", Niçin Aztekler Avrupa'yı Keşfetmedi? (Der. P. WAHL), (Çev. L. KAFADAR), İstanbul, 1993
- SAİD, Edward: Kış Ruhu, (Haz. ve Çev. T. BİRKAN), İstanbul, 2000
- SAİD, Edward: Oryantalizm, Sömürgeciliğin Keşif Kolu, (Çev. S. AYAZ), İstanbul, 1991
- SCHUMPETER, Joseph A.: Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi, I, (Çev. T. AKOĞLU), İstanbul, 1981
- SERDAR, Z., DAVIES, M.W., NANDY, A.: Batı Irkçılığının Kaynakları-Bir Manifesto, (Çev. F. BAYRAM), İstanbul, 1997
- SORMAN, Guy: Kapital Devamı ve Amaçları, (Çev. B. ZEYBEK), İstanbul, 1998
- SPENGLER, Oswald: İnsan ve Teknik, (Çev. K. TURAN), Ankara, 1973
- SPIELVOGEL, Jacksen J.: "Glencoe World History", National Geographic, Chapter 13- Age of Exploration, 2004

- STOREY, John: Cultural Theory and Popular Culture, Pearson & Longman, Great Britain, 2009
- SWINGWOOD, Alan: Kitle Kültürü Efsanesi, (Çev. A. KANSU), Ankara, 1996
- TALAS, Cahit: Toplumsal Politikaya Giriş, Ankara, 1981
- TATAR, Taner: "Gelenek ve Bütünleşme", Tabula Rasa, Yıl:2, S.6, Eylül-Aralık 2002
- TATAR, Taner: "Gelenek ve Gelecek", Sosyoloji Konferansları, Yirmi Altıncı Kitap, İstanbul, 2000
- TATAR, Taner: "Tüketim Toplumunda Tüketilen Kültür", Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, 17-19 Aralık 2004, İstanbul, 2005
- TOFFLER, Alvin: Şok, (Çev. S. SARGUT), İstanbul, 1974
- TOURAINÉ, Alain: Demokrasi Nedir?, (Çev. O. KUNAL), İstanbul, 2004
- TUİAVİİ: Göğü Delen Adam "Papalagi", (Çev. L. TAYLA, Der. E. SCHEUERMANN), İstanbul, 1989
- TÜRKKAN, Reha Oğuz: Kızılderililer ve Türkler, Bir Tarihin Bir Dramın Hikayesi, İstanbul, 3.Basım, 1999
- WAGNER, Peter: Modernliğin Sosyolojisi, (Çev. M. KÜÇÜK), İstanbul, 2005
- WALLERSTEIN, Immanuel: 21. Yüzyılda Siyaset, (Çev. T. DOĞAN-E. ABADOĞLU), İstanbul, 2005
- WILLIAMS, Eric: Capitalism and Slavery, The University of North Carolina Press, USA, 1994
- WILLIAMS, Raymond: Kültür, (Çev. E. BAŞER), İstanbul, 1993
- YARAMIŞ, Ahmet: "Mısır'da İngiliz Sömürgecilik Anlayışı: Cromer Örneği (1883-1907)", Sosyal Bilimler Dergisi, C.IX, S.2, Aralık 2007
- ZAHAR, Renat: Sömürgecilik ve Yabancılaşma, (Çev. B. DOKTOR), İstanbul, 1999
- ZINN, Howard: "Columbus, Kızılderililer ve İnsanlığın Gelişmesi", Fatihler Yargılanıyor, (Der. H. ZINN-M. MARABLE-M. DAVIS-V. YILMAZ), İstanbul, 1992